

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Názov habilitačnej práce: TRI VÝKLADY NARATIVIZMU FRANKA ANKERSMITA
Meno a priezvisko autora: Mgr. Eugen ZELENÁK, PhD.
Filozofická fakulta UMB, Banská Bystrica
Oponent: doc. Mgr. Marián PALENČÁR, CSc.
Katedra aplikovanej etiky FF UPJŠ, Košice

V poslednom desaťročí sa v slovenskom filozofickom prostredí rozvinula diskusia o problematike realizmu a konštruktivismu vo filozofii dejín, ktorá reaguje na výzvy iniciované na tomto poli v európskom a svetovom kontexte najmä v poslednej tretine minulého storočia. Habilitačná práca Mgr. Eugena Zelenáka je aktuálnym príspevkom k danej téme a to prostredníctvom úvah o jednej významnej podobe (konštruktivistického) narativizmu v súčasnej analyticky orientovanej filozofii dejín – o koncepcii F. Ankersmita. Hneď na začiatku môžem konštatovať, že ide o príspevok vydarený, kvalitný a v mnohom aj originálny.

Predkladaná habilitačná práca má rozsah okolo 105 papierových strán hlavného textu a je členená (okrem *Úvodu* a *Záveru*) na dve veľké časti, kde v prvej (*Narativizmus Franka Ankersmita*) predstavuje autor v dvoch kapitolách, členených ďalej na podkapitoly, jadro Ankersmitovej koncepcie prostredníctvom analýzy základných myšlienok jeho dvoch hlavných diel (*Naratívna logika a Historická reprezentácia*) a v druhej (*Tri výklady Ankersmitovho narativizmu*), členenej na tri kapitoly a tie ďalej na podkapitoly, navrhuje postupne tri interpretácie jeho učenia vo svetle i domyslení koncepcie N. Goodmana, sémantického (najmä quinovského) holizmu a fregeovskeho poňatia zmyslu a denotátu. Práca ako celok je pôvodná, tri kapitoly druhej časti nadväzujú (a rozvíjajú) myšlienky a závery skorších autorových publikácií. Hlavný text je doplnený 73 poznámkami pod čiarou.

Štruktúra práce v je zvolená vhodne. Vnútoraná i formálna architektúra textu je podriadená deklarovaneému cieľu - ukázať, že Ankersmitov narativizmus formuluje v hlavných črtách prijateľný pohľad na historickú prácu (vid' *Abstrakt*, *Úvod* a i.). Týka sa to tak celku práce, ako aj jej jednotlivých častí, ktoré sa stávajú nástrojmi riešenia tohto základného problému. Na štruktúru nadväzuje aj **adekvátne metodika analýzy a výkladu** skúmaných otázok vnútri jednotlivých častí. Autorov postup je, descartovsky povedané, *clara et distincta*, jasný, presný, systematický a v zásade aj vyargumentovaný. Každá časť či kapitola začína stručným projektom (formuláciou otázok a cieľov, ktoré v nej budú riešené, resp. dosahované, ako aj spôsobu ako k tomu dôjsť a rovnako tiež vyjasnením základných pojmov). Následný

text je zvyčajne dôslednou realizáciou daného projektu a v závere prichádza stručné zhrnutie dosiahnutých výsledkov. Práca ako celok je ladená výrazne analyticky, so silnou autorovou intenciou riešiť skúmané otázky tvorivo a novátorsky. Jej základný text je vhodne doplnený komentujúcimi, vysvetľujúcimi a rozširujúcimi poznámkami pod čiarou.

Autor uvádza v Zozname bibliografických odkazov skoro 150, pre danú tému relevantných, filozofických i historických monografií a článkov primárneho i sekundárneho charakteru, prevažne v anglickom jazyku (zhruba v svojich dvoch tretinách) a na papierových nosičoch. S danou literatúrou pracuje v texte dôsledne, systematicky a so zreteľne preukázanou znalosťou a porozumením. Môžem konštatovať, že **po obsahovej stránke** je predkladaný text spracovaný na vysokej odbornej a teoretickej úrovni. Okrem toho, že autor sprostredkoval slovenskej filozofickej i historickej komunite mnohé aktuálne a relevantné informácie o stave diskusie k danej téme, preukázal tiež širokú erudíciu a kvalifikovanosť nielen v skúmaných otázkach filozofie histórie, ale aj filozofie jazyka. **Autor** v práci (kriticky) **nadväzuje** na Ankersmitovu koncepciu naratívizmu s jeho troma kľúčovými piliermi (*téza o autonómii narratia, téza o naratívnej substancii a téza o metaforickosti narratia* - kap. 1.). Odmieťa (podľa jeho názoru) neadekvátne interpretácie prívržencov (Jenkins, Munslow) i odporcov (Evans, McCullagh, Saari) skúmaného učenia, zdôrazňujúce jeho relativizmus i na tom založenú jednostrannú kritiku zo strany posledných. Pokúša sa podať vlastnú alternatívu k takýmto výkladom, so zámerom ukázať súčasne, že Ankersmitovo chápanie historickej práce je v hlavných črtách prijateľné. Robí to, ako už bolo spomenuté, trojakým spôsobom – čiastočnou reinterpretáciou Ankersmitovej koncepcie cez optiku goodmanovských, holistických (quineovských) a fregeovských názorov na povahu jazyka a vedy. Domnievam sa, že práve v danom smere je treba hľadať aj **základný prínos** práce Mgr. E. Zeleňáka, PhD. Nejde v nej iba o opakovanie Ankersmitových názorov; máme pred sebou (ako sebareflexívne naznačuje aj sám autor) plodné domyslenie a reformuláciu týchto názorov originálnym, „zeleňákovským“ smerom.

Z formálneho hľadiska - zo všeobecne jazykového, ako aj z hľadiska špecifických požiadaviek kladených na písanie vedecko-akademických prác daného typu, je text predkladanej habilitačnej práce na veľmi dobrej úrovni. Autorov štýl je jasný, vecný a zrozumiteľný. Práca sa veľmi dobre číta.

Na záver mám niekoľko pripomienok a následne aj otázok do habilitačnej rozpravy:

Autor v texte explicitne neobjasňuje, v čom spočíva kritérium prijateľnosti (plauzibility) Ankersmitovej koncepcie o ktorú sa snaží. Z ním prezentovaného odmietania

neadekvátnych interpretácií a kritik tejto koncepcie by sa dalo usúdiť, že toto spočíva v posune (v reinterpretácii) jej obsahu od relativizmu k istej forme realizmu.

1) V tejto súvislosti však vzniká otázka, či autorovo odmietnutie Ankersmitovho rozlíšenia medzi tvrdeniami, opismi na jednej strane a *narratio*, reprezentáciou, na strane druhej (s. 87 a n.), v smere eliminácie prvých ako čohosi nezávislého od druhého (kap. 4.3), nie je kontraproduktívne, keďže práve prvé tu zastupujú istú podobu realizmu (fáza empirického výskumu, aplikácia pravdivosti a pod.)?

2) Neznamená toto odmietnutie (ktoré síce vedie ku konzistentnejšej holistickej interpretácii skúmanej koncepcie na báze prijatia Quinovej /Duhem-Quinovej/ tézy o nedourčenosti) celkovú (antirealisticky orientovanú) rezignáciu na pojem pravdy a tak aj na rozlišovanie fikcie a historickej reality?

Autor na s. 99 tvrdí, že vo svetle fregeovskej koncepcie (*zmyslu* a *denotátu*) je možné považovať historické udalosti a činy za denotáty a historické texty za jazykové výrazy, teda za spôsoby danosti minulých udalostí.

3) Nie je takéto rozlišovanie v reinterpretovanej koncepcii zbytočné či neoprávnené? Je, v tejto súvislosti, napr. „tridsaťročná vojna“ (aj) udalosťou (denotátom, danosťou) alebo (iba) spôsobom danosti udalosti (historickým textom či naratívnu substanciou)?

Napriek vyššie uvedeným pripomienkam hodnotím habilitačnú prácu Mgr. Eugena Zeleňáka, PhD. vysoko pozitívne. Je to text po formálnej i obsahovej stránke zrelý a nielenže spĺňa, ale výrazne prekračuje kritériá, kladené na takýto typ prác. Považujem ju za prínosný vklad do diskusie k otázkam filozofie histórie (a statusu konštruktivismu zvlášť) nielen na slovenskej, ale aj na európskej úrovni. **Prácu odporúčam prijať k obhajobe a po jej úspešnej realizácii udeliť adeptovi vedecko-pedagogickú hodnosť *docent* pre študijný odbor 2.1.2 *Systematická filozofia*.** Text je hodný publikovania.

V Spišskom Hrhove dňa

Doc. Mgr. Marián Palenčár, CSc.